УДК 37.061: 372.4: 81'243

НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІНОЗЕМОЇ МОВИ СТАРТУЄ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

РОЗДУМИ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ МОНМС УКРАЇНИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗНЗ

У статті розглядається проблема неперервної освіти: „переносу" знань учнів з іноземної мови, отриманих у початковій школі, до п'ятого класу, який став першим етапом у моніторингу знань учнів з іноземної мови.

Ключові слова: моніторинг знань, початкова школа, учні п'ятого класу, англійська мова.

На початку статті визначимо *позитивним* наше ставлення щодо проведення підсумкових контрольних робіт з іноземної мови (ІМ) в загальноосвітніх навчальних закладах, починаючи з п'ятого класу, згідно Наказу МОНМС України від 16.02.2011 № 141 „Про проведення підсумкових контрольних робіт" [8], з метою визначення засвоєння учнями загальноосвітніх навчальних закладів навчального матеріалу, передбаченого діючим Державним стандартом базової загальної середньої освіти, провести вивчення відповідності зазначеного Стандарту до сьогодення з перспективою на майбутнє щодо сучасних освітніх вимог. Передбачається підготувати новий проект Державного стандарту, що є, безумовно, вимогами сьогоднішніх реалій. Це свідчить про те, що в Україні функціонує система неперервної мовної освіти.

Відсутність моніторингу освіти: іспити, контрольні роботи, які підпорядковуються Державному незалежному зовнішньому оцінюванню знань (ДНЗОЗ) [6] у проміжних класах (крім випускних дев'ятих та одинадцятих) створили ілюзію благополуччя, *в школах перестали повторювати і узагальнювати навчальний матеріал, а ситуація з карантинами кожного року взагалі поглибила негативні тенденції в освіті.*

Це призвело до того, що національні вищі навчальні заклади ввели за останній рік конкретні вимоги щодо сертифікатів ДНЗОЗ із прохідної кількості балів з профільних загальноосвітніх предметів, наприклад, КНЕУ імені В. Гетьмана поставив вимогу для вступників отримати не менше 140 балів у сертифікаті з математики та іноземних мов (там студенти вивчають ще й дві іноземні мови), а КНЛУ – не менше 170 балів, НПУ імені

Людмила ПЕТЬКО

Доцент кафедри іноземних мов Інституту іноземної філології НПУ імені М.П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук

7-11-813

ПРОГАЛИНИ В ЗНАННЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ:
з'ясування причин

Як правило, у початковій школі іноземну мову викладає один учитель (нерідко, який має освіту „Початкова освіта та іноземна мова"), а з п'ятого класу – інший (із філологічною освітою). А за один навчальний рік п'ятого класу вчителю дуже складно довести учнів (з їх багажем, отриманим у початковій школі) до програмних вимог [7], які ставляться перед випускниками п'ятого класу.

У своїй практичній діяльності мені приходилося не раз починати у п'ятих класах на уроках англійської з вивчення за особами дієслова *to be* та *sein, haben* на німецьких заняттях. То про які Present, Past, Future Simple, часи групи Continuous, Present Perfect можна говорити? Але програма не стоїть на місці, з кожним класом навчальний матеріал нашаровується, ускладнюється. Не опанувавши у початковій школі неправильні дієслова, як закріпляти Past Simple та вчити Present Perfect у п'ятому?

Наведу приклад, не анекдот, з чим я зіткнулася власне зі своєю дитиною у четвертому класі загальноосвітньої школи. Діти вивчали з української мови займенники в початковій школі. Ми сіли робити письмове завдання *з української мови* (а за програмою з англійської учні опановують займенники на першому році вивчення мови), де треба було визначити і підкреслити займенники. Стали визначати, підкреслювати, а в реченні „Наша школа має цей гарний парк" моя дитина нічого не підкреслює. Я прошу уважно подивитися на речення і знайти займенники, дитина не знаходить. Вимушена була перейти на англійську мову: „Our school", де займенник? – „our", присвійний займенник; йдемо далі, „this beautiful park", де займенник? – „this", вказівний займенник.

Фактично вивчення граматики з англійської мови випереджає приблизно на 2,5 роки вивчення цих же граматичних явищ рідною українською мовою.

Філософія в учителя з іноземної мови у початковій школі така: дітям важко, складна програма, погані підручники, моніторинг знань відсутній (навіщо викладатися?), батьки дітьми не займаються, треба показати високий рейтинг класу.

Філософія батьків у початковій школі: „треба гарні оцінки", а якщо вчитель вимогливий, об'єктивно ставить оцінки – „нам англійська непотрібна", „дитина ще маленька, дожене", „ми англійської не знаємо", „почали вчити іноземну мову, а не навчилися ще читати українською.", „після школи буде торгувати на базарі – там не треба знати англійську..."

Філософія учителя з іноземної мови у п'ятому класі: що робити? Як все наздогнати?

Філософія батьків у п'ятому класі: прийшов поганий учитель, занижує дитині оцінки: „у четвертому класі було 10 балів з англійської, був відмінником, а тепер чомусь 6 балів", „англійська нам не треба", „а ви все знали у п'ятому класі?", „дитина нічого не розуміє", плаче, ненавидить англійську мову, не хоче ходити на уроки, не виконує домашніх завдань, не може писати, читати англійською. Одним словом, „прийшов поганий учитель", треба йти до директора і міняти на іншого, тому що будуть погані оцінки.

І цікаво те, що батьків з такою філософію зараз, на жаль, більшість.

Моніторинг якості освіти в п'ятому класі чітко визначив: треба переосмислити методику навчання іноземній мові, систему контролю знань саме у початковій школі. Після результатів контрольної роботи МОНМС України за п'ятий клас батьки в масовому порядку (які мають можливість) звернулися до репетиторів, а М.П. Драгоманова – на всіх спеціальностях більше 100. Зрозуміло, що не можна на першому курсі ВНЗ починати заново вивчати дієслово *to be*, як того потребує решта студентів, які не знають граматики, читають по складах, не мають лексичного запасу, фонетика взагалі відсутня, у той час, коли вивчення іноземної мови повинно бути спрямовано за професійним навчанням – таких, за моїми дослідженнями лише 15%!

Об'єктом нашої статті є навчання дітей іноземної мови в початковій школі, а *предметом* результат, отриманий після проведення міністерських контрольних робіт у п'ятому класі з іноземної мови.

У проекті Концепції мовної освіти чітко виокремлюється ступеневість шкільної мовної освіти: I ступінь (початкова школа), II ст. (середня), III ст. (старша школа), де кожен ступінь характеризується специфікою мови залежно від статусу мови, що вивчається, мети і завдань курсу, комунікативних потреб, вікових особливостей учнів [9].

Мовна освіта в ***початковій школі*** спрямована на загальний розвиток вихованців, стимулювання мотивації [4] до вивчення мов, розвиток уміння слухати і розуміти мовлення, навчання читанню і письму, на основі доступної мовної теорії формувати практичні вміння і навички (зокрема й комунікативні), а найголовніше – уміння вчитися [2]. Відповідно до умов навчання і згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти іншомовні навчальні досягнення випускників початкової школи (ПШ) мають відповідати рівню А–1 [9].

Саме п'ятий клас показав найгірший результат, **виявив прогалини в знаннях учнів початкової школи** (ні писати, ні

►

читати, ні говорити не навчилися), проблеми в навчанні дітей іноземної мови протягом трьох років навчання у ПШ (а в деяких загальноосвітніх навчальних закладах діти вивчають ІМ з першого класу, тобто чотири роки!).

На підставі сказаного вище, **ми дійшли таких висновків:**

- запроваджувати у подальшому проведення міністерських контрольних робіт, що підпорядковані програмним вимогам [7];
- переглянути всі існуючі НМК для початкової школи, взяти найкраще, узагальнити і зробити один або два НМК згідно дидактичних принципів: доступності, посильності, позитивного емоційного фону навчання і контролю знань;
- активно співпрацювати з батьками: учителю іноземної мови у початковій школі треба звернутися до батьків із роз'яснювальною роботою, з якою метою діти почали вивчати іноземну мову, які будуть виникати труднощі, на що звернути увагу;
- чітко розробляти структурні компоненти кожного уроку;
- рейтинги знань, які подають загальноосвітні навчальні заклади, не показують об'єктивну картину (яка ж школа має бажання опинитися у кінці цього рейтингу?! Ніякий директор не дозволить показати справжню картину);
- скоротити у шкільній програмі предмети, які обтяжують дітей і не потрібні, в яких дуже багато хаосу;
- спрямувати навчальний процес у початковій школі на вивчення рідної мови, математики, іноземної мови, історії. Маленька дитина не може охопити неосяжне;
- вищим навчальним закладам, що готують майбутніх учителів іноземної мови, переглянути програми з методики навчання іноземних мов, зосередивши увагу на методиці навчання іноземної мови у початковій школі.

що робити тим батькам, які не мають фінансової можливості оплатити додаткові заняття зі своєю дитиною? Треба ж опанувати навчальний матеріал з іноземної мови за три роки.

Протягом останніх 10 років контроль знань з іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах проводиться з чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, письма та говоріння. Але ж питання – як? Один учитель виставив оцінки зі стелі, щоб не обтяжувати себе перевірками робіт; а інший – так як треба, учні знають з чого складається їх підсумкова з іноземної мови, працюють за навчально-методичними комплексами (НМК) протягом навчального року і для них написання міністерських контрольних робіт не було шоком.

Такі НМК існують вже протягом останніх 15 років і не є новиною [1, С. 195; 10], але ж за ними треба працювати не тільки з дітьми, а роз'яснювати і батькам на батьківських зборах, пропонувати їм купити ті ж самі CD до підручників. Є достатня кількість батьків, які хочуть, щоб їхні діти вчили іноземну мову. Зрозуміло, що набагато легше завести один зошит у клітинку та якийсь підручник, виданий бібліотекою.

В Інтернеті чого тільки не написано з приводу міністерських контрольних робіт, наприклад:

„Я обурена, чому про тестування не знали на початку навчального року, а дізналися тільки місяць тому. Що це вже нам дасть?"

„Мій мозок не витримає цих тестів".

„Я обурена! Перш за все тим, якої складності завдання!!! Це нісенітниця! Хочете робити тести – ознайомтеся із загальним навчальним матеріалом, який вивчають на даному етапі діти, а не створюйте на свій лад!"

„Діти зараз настільки ослаблені, що не потрібно їх добивати. Для чого вводити тести, якщо є директорські контрольні роботи, які також показують рівень підготовленості дитини і враховуються при висталенні врічних оцінок";

„Мені шкода дітей, бо з їхніх голів роблять сміттєзвалище, батьків – з них влада дотрушує останні копійки, вчителів – на наші голови посипляться незадоволення і дітей, і батьків, і влади, яка платить нам копійки та ще й говорить, що і те забагато. Рятуйте Україну".

На моє переконання, ці контрольні роботи змусили запрацювати як учителів, так і учнів разом з батьками в напрямі отримання знань. І дійсно, треба рятувати Україну від невігластва, некультурності, безпорадності, безграмотності, невихованості. Вчителі хвилювалися з того, що учні погано напишуть, тому що написано пером – не вирубати сокирою, а учні – що можна написати, якщо мало знають з іноземної мови.

А що тут було саме нового? Новиною не є те, що кожного року з другого по одинадцятий класи учні пишуть директорські контрольні роботи, які складаються учителем-предметником або директором.

Новина полягала у змісті запропонованих робіт, чітко підпорядкованих програмним вимогам. Хоча для тих учителів і учнів, які працюють за НМК, де чітко визначено і рівні знань (низький, достатній, середній, високий) це не стало проблемою. Вони знають вимоги щодо критеріїв оцінювання знань з іноземної мови [3].

Проблема полягає в тому, що кожна школа для відділу освіти повинна була здати звіти, де показати рівні знань учнів, отриманих за написання контрольних робіт.

На нашу думку, **результати, отримані у п'ятих класах, можна вважати валідними** *тому, що ці учні ще не навчилися списувати.*

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О.Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи: навч. посібник. – К.: Ленвіт, 2006. – 200 с.
2. Бігич О.Б. Особистісно-діяльнісний розвиток молодшого школяра на уроці іноземної мови: монографія. – К. : Вид. центр КНЛУ. 2010. – 138 с.
3. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземних мов у системі загальної середньої освіти / Наказ Міністра освіти і науки України №371 від 05.05.2008 //Іноземні мови. – К., 2008 – № 3. – С. 57–60.
4. Мотиваційні основи навчальної діяльності школярів /за ред. О.В. Малихіної. – Одеса: Огмрцян О. П. – 2008. – 232 с.
5. Петько Л.В. Активізація творчого розвитку особистості учнів як фактор педагогічної майстерності вчителя іноземної мови //Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 2. – С. 99–103.
6. Петько Л.В. Нотатки з приводу незалежного зовнішнього оцінювання випускників загальноосвітніх закладів //Директор школи, ліцею, гімназії. – 2009. – №1. С. 88–96.
7. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів з іноземних мов. 2–12 клас. – К.: Перун. – 2005. – 208 с.
8. Про проведення підсумкових контрольних робіт / Наказ МОНМС України від 16.02.2011. – № 141. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_ocv/15242
9. Проект Концепції мовної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/gr/obg/2010/proekt_271210.doc
10. Роман С.В., Коломінова О.О. Вимоги до сучасного підручника іноземної мови для молодшої школи //Іноземні мови, 2005. – № 5. – С. 41–43.

Петько Людмила
Обучение детей иностранному языку стартует в начальной школе. Размышления о проведении контрольных работ МОНМС Украины по иностранному языку

В статье рассматривается проблема непрерывного образования: „переноса" знаний по иностранному языку, полученных в начальной школе, в пятый класс, который стал первым этапом в мониторинге знаний учеников по иностранному языку.

Ключевые слова: мониторинг знаний, начальная школа, ученики пятого класса, английский язык.

Liudmyla Petko
The Pupils' Training of Foreign Language starts in Elementary School

The author of the article speaks about the problem of the continuous process of education: the „transfer" of knowledge in English from elementary school to secondary school, to the fifth form, which became the first stage in monitoring of pupils knowledge in English.

Key words: the continuous process of education, monitoring of knowledge, elementary school, English, the pupils of the 5th form.

кладам, які готують учителів іноземної мови, переосмислити навчальні плани, змістивши акцент на методичний розвиток майбутніх учителів, особливо це стосується спеціальностей, які мають декілька кваліфікацій (що стало останнім часом модною тенденцією), наприклад, „Початкова освіта і англійська мова", „Психологія і німецька мова", а де ж години на методику викладання іноземної мови? – Їх просто скорочують;

- стимулювати педагогічну майстерність учителя іноземної мови [5].

Тому сьогодні освіта конче потребує професійної розмови. Ми не можемо орієнтуватися на сучасному етапі розбудови освітянських проблем на гасла такого змісту, як „дітям складно", „діти ослаблені", „нам не треба", „ще рано вивчати іноземну мову в початковій школі", „на посібниках заробляють гроші" (а якщо дитина бажає навчитися грати на скрипці? – то їй купують і ноти, і скрипку, і смичок зі струнами)... У такі дискусії вступають люди недалекоглядні. Володіння іноземними мовами – це вимога часу.

І те, що на Форумі у Давосі (2011 р.), який визначає щорічно конкурентоспроможність світових держав, за 12 освітніми індикаторами Україна серед 140 країн посіла 56 місце, з одного, боку радує, а з іншого заставляє замислитися: *згадаємо часи двохсотлітньої давнини, коли заможні люди запрошували з-за кордону гувернерів для навчання своїх маленьких дітей іноземної мови.*

Зараз цю проблему на себе взяла держава.